

Vides pārraudzības valsts birojs

Rūpniecības iela 23, Rīga, LV-1045, tālr. 67321173, fakss 67321049, e-pasts vpvb@vpvb.gov.lv, www.vpvb.gov.lv

Rīgā

Datums skatāms laika zīmogā

Atzinums Nr.7

Par Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādņu 2015.-2020.gadam Vides pārskatu

2015.gada 16.jūlijā Vides pārraudzības valsts birojā (turpmāk arī Birojs) Zemkopības ministrija iesniedza Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādnes 2015.-2020.gadam (turpmāk arī MSNP 2020) un tās stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma vides pārskata projektu. Zemkopības ministrija veica Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādņu 2015.-2020.gadam stratēģisko ietekmes uz vidi novērtējumu un sagatavoja vides pārskatu. Atzinums par vides pārskata projektu sagatavots atbilstoši likuma „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 23.⁵ panta (6) daļas prasībām.

Vides pārskatā ietvertā informācija un izraudzītā risinājuma pamatojums:

Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādņu 2015.-2020.gadam vides pārskats atbilstoši Ministru kabineta 2004.gada 23.marta noteikumu Nr.157 „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” IV nodaļas „Vides pārskatā iekļaujamā informācija” 8.punktā noteiktajam ietver šādu informāciju:

1. Plānošanas dokumenta kopsavilkums, tā saistība ar citiem plānošanas dokumentiem.
Vides pārskatā norādīts, ka Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādnes 2015.-2020.gadam ir izvirzīti meža un saistīto nozaru attīstības stratēģiskie mērķi, attīstības politikas pamatprincipi un rīcības virzieni šo mērķu sasniegšanai, iezīmējot meža nozares tālāku attīstības posmu un aktualizējot 2006.gada 18.aprīlī apstiprinātās Meža un saistīto nozaru pamatnostādnes. Autoru vērtējumā plānošanas dokuments ir uzskatāms par Latvijas meža nozares izaugsmes un attīstības politikas galveno dokumentu, kurā ietverta arī sasaiste ar citu nozaru rīcību un nepieciešamo darbību plānojumu, paredzot ieguldījumu investīcijām infrastruktūrā no plānotā Eiropas Savienības fondu finansējuma 2014.-2020.gada plānošanas periodam. Vienlaicīgi vides pārskatā tiek apskatītas problēmas, kas kavē meža un saistīto nozaru attīstības politikas mērķu sasniegšanu, kā galveno minot meža un meža zemju ierobežoto apsaimniekošanu, neizmantojot pilnā apmērā valstī esošo mežsaimniecības

potenciālu, kas saistīts ar nepietiekamu meža ceļu tīkla blīvumu, nolietoto meža meliorācijas sistēmu, nepietiekošu zinātnes potenciāla izmantošanu un sistemātiska meža bioloģiskās daudzveidības monitoringa uzturēšanu u.c. aspektiem. Kā problēma tiek atzīmēta arī iespējamais riska pieaugums meža apsaimniekošanā, norādot uz nepietiekamo finansējumu meža ugunsnovērošanas sistēmu attīstībai, meža kaitēkļu un slimību monitoringam, kā arī medijamo dzīvnieku uzskaiti un populācijas regulācijai. Autoru vērtējumā meža nozares attīstības nosprausto mērķu sasniegšanai ir nepietiekamas cilvēkresursu prasmes, sabiedrības izpratne, izglītības un zinātnes potenciāls, kā arī apdraudēta meža nozares konkurētspēja. Vides pārskatā norādīts uz MSNP 2020 stratēģiskajiem mērķiem, kur katram mērķim rīcības virziena ietvaros plānoti galvenie pasākumi/uzdevumi, sasniedzamie politikas rezultāti un rezultatīvie rādītāji. Izstrādātāji norāda uz plānošanas dokumenta izvirzītajiem mērķiem: 1) Latvijas mežu apsaimniekošana ir ilgtspējīga un starptautiski atzīta, 2) Latvijas meža nozares produkcija ir konkurētspējīga ar augstu pievienoto vērtību un atbilst klienta vajadzībām un 3) meža un saistīto nozaru attīstībai atbilstošs izglītības un zinātniskais potenciāls un cilvēkresursu prasmju līmenis, secinot, ka ar mērķu sasniegšanu saistītie pasākumi un uzdevumi ir tieši vai netieši saistīti ar ietekmi uz vidi, meža resursu stāvokli, meža kā dabas kapitāla vērtību un meža ieguldījumu siltumnīcefekta gāzes emisiju piesaistē. Vides pārskatā sniegta informācija par plānošanas dokumenta sasaisti ar citiem plānošanas dokumentiem, t.sk. ar Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģiju un Nacionālajā attīstības plānu, kuros izvirzīto mērķu sasniegšanai būtiski apzināt un racionāli izmantot meža un meža nozares potenciālu. Autoru vērtējumā meža nozarei saistīto nozaru politikām ir būtiska savstarpējā mijiedarbība un ietekme, līdz ar to, plānojot ar meža nozari saistīto nozaru politiku - lauksaimniecības, enerģētikas, būvniecības, reģionu, tirdzniecības, mājokļu u.c. attīstību, bija nepieciešams analizēt ieguvumus Latvijas tautsaimniecībai kopumā.

2. Vides pārskata sagatavošanas procedūra, iesaistītās institūcijas un sabiedrības līdzdalība. Vides pārskatā ietverta informācija par plānošanas dokumenta stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma sagatavošanas procedūru, kuras laikā tika izvirzīti uzdevumi, lai identificētu un novērtētu iespējamus riskus MSNP 2020 iekļauto mērķu sasniegšanai, sniegtu informāciju sabiedrībai par sagaidāmām būtiskām ietekmēm uz vidi un priekšlikumus par veidiem, kā sagaidāmo negatīvo ietekmi iespējams novērst vai samazināt. Autori norādījuši uz vides pārskata sagatavošanas principiem un metodoloģiju, kā arī sabiedrības iesaisti stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma izstrādes etapiem: organizējot diskusijas ar meža nozares interešu grupu pārstāvjiem, organizējot vides pārskata sabiedriskās apspriešanas procesu un iestrādājot sabiedrības komentārus vides pārskatā. Vides pārskata projekta sagatavošanai ir izmantota publiski pieejamā informācija un pētījumi, interneta vietnēs pieejamie informācijas avoti un datu bāzes vides un dabas resursu novērtēšanai, kā arī Zemkopības ministrijas un meža nozares institūciju – Valsts meža dienesta, akciju sabiedrības „Latvijas Valsts meži”, Latvijas Valsts mežzinātnes institūta „Silava”, Latvijas Lauksaimniecības universitātes, Latvijas Kokrūpniecības federācijas un Latvijas Meža īpašnieku biedrības rīcībā esošā informācija. Vides pārskatā aprakstīta plānošanas dokumenta vides pārskata sabiedriskās apspriešanas gaita, norādot, ka pēc sabiedriskās apspriešanas rezultātiem vides pārskats tika papildināts vai labots ar nepieciešamo informāciju. Informācija par publiskās apspriešanas sanāksmes gaitu, kā arī saņemtie institūciju atzinumi, sabiedrisko organizāciju iebildumi un komentāri izvērtēti un sniegti vides pārskata pielikumā. Atkārtoti vides pārskats papildināts un precizēts pēc Biroja 2015.gada 13.maija lēmuma Nr.14 (turpmāk arī Lēmums Nr.14)

izvērtēšanas, ar kuru pārskats tika nodots pārstrādāšanai, norādot novēršamās nepilnības un trūkumus.

3. Esošās situācijas analīze un iespējamās izmaiņas, ja plānošanas dokuments netiktu īstenots.

Vides pārskatā teritorijas raksturojumā ietverta informācija par meža resursu, bioloģiskās daudzveidības raksturojumu, lauksaimniecības zemes raksturojumu, kā arī ar plānošanas dokumenta mežu nozaru: kokrūpniecības un mežsaimniecības un saistīto nozaru: būvniecības un enerģētikas nozaru raksturojumu saistībā ar ietekmi uz vidi, ievērojot to, ka mežsaimniecība visā tās darbības ciklā ir joma, kas tieši ietekmē vidi:

3.1. vides pārskatā sniegta informācija par mežu kā vienu no nozīmīgākajiem dabas resursiem: mežu kā ekosistēmu visās tās attīstības stadijās, kur galvenais organiskās masas ražotājs ir koki. Saskaņā ar izstrādātāju sniegto informāciju, valstī mežs aizņem 3260 tūkstošus hektāru, kas ir 92 % no kopējās meža zemes - 3 575 tūkstošiem hektāriem. Izstrādātāji atzīmē, ka informāciju par meža platības izmaiņām, meža koksnes resursu struktūru un dinamiku, mežaudžu bojājumiem, atmirušo koksni, mežaudžu attīstības gaitu un meža resursu prognozēšanu visā valsts teritorijā apkopo Latvijas Valsts mežzinātnes institūtā „Silava”, veicot nacionālo meža monitoringu un iegūstot statistisku informāciju par meža resursu un meža veselības stāvokli, radot iespēju arī savlaicīgi prognozēt kaitēkļu un slimību savairošanos, savukārt Valsts meža dienests (turpmāk arī VMD) ir izveidojis un uztur valsts informācijas sistēmu - Meža valsts reģistrs (turpmāk arī MVR), kurā tiek uzkrāta un aktualizēta informācija par visām apsaimniekotajām un inventarizētajām meža teritorijām 3056,6 tūkstošu ha platībā, no kā Latvijā valstij pieder mežs 1495 633 ha platībā, tas ir 49% no kopējās platības, savukārt pārējo īpašnieku mežu kopplatība ir 1561 tūkstoši ha jeb 51%, kas pieder pašvaldībām, privātām fiziskām un juridiskām personām. Vides pārskatā arī atzīmēts, ka 203.4 tūkstoši hektāru ir neregistrētās meža platības, kas izveidojušās pēdējās desmitgadēs, aizaugot neizmantotām lauksaimniecībā izmantojamām zemēm un pieder privātām personām, līdz ar to valstij pieder tikai 46% no kopējās meža platības. Valsts piederošos mežus atbilstoši meža apsaimniekošanas mērķim apsaimnieko: Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija (Dabas aizsardzības pārvalde - dabas aizsardzībai), Latvijas Valsts mežzinātnes institūta „Silava” un Latvijas Lauksaimniecības universitātes aģentūra „Meža pētīšanas stacija” (zinātniskās izpētes vajadzībām), Izglītības un zinātnes ministrija (izglītības vajadzībām), kā arī speciālām vajadzībām, kas saistītas ar valsts drošību - Aizsardzības ministrija, pārējos valstij piederošos mežus apsaimnieko akciju sabiedrība „Latvijas valsts meži”. Tā kā Latvija atrodas ziemeļu (boreālajā) skujkoku mežu un mērenās (nemorālās) platlapju joslas mežu saskares zonā, tad Latvijas mežos sastopamas abiem šiem mežiem raksturīgās sugas un Latvijas ainavā mijas abu tipu mežu mežaudzes. Pēc ekspertu viedokļa jau pašlaik un, iespējams, klimata pārmaiņu ietekmē arvien vairāk, Latvijas apstākļi vairāk būs piemēroti mērenās joslas platlapju mežiem, bet mazāk piemēroti ziemeļu skujkoku mežiem, tas skaidrojams ar trūdvielu uzkrāšanos meža augsnēs un gaisa piesārņojuma ietekmi, kā rezultātā notiek eitifikācija - augsnes bagātināšanās ar barības vielām, līdz ar to pietiekami ilgā laika periodā ir samazinājies nabadzīgo podzolaugšņu uz smilts cilmieža īpatsvars, bet, palielinoties meža zemes auglībai, ir samazinājusies sila platība, sarukušas barības vielām nabadzīgo augtņu jeb oligotrofo purvaino mežu platības un palielinās lapu koku - bērza un baltalkšņa platības. Izstrādātāji norāda uz Latvijas mežu samazināto pielāgošanās spēju klimata pārmaiņām, jo mežos uzkrājas mežaudzes ar samazinātu

spēju aktīvi piesaistīt gaisa CO₂, kā iemeslu minot palielināto ciršanas vecumu sasniegušo un pāraugušo mežaudžu īpatsvaru, kas liek secināt, ka netiek nocirstas visas ciršanas vecumu sasniegušās mežaudzes, kā, piemēram, minot apšu audzēs ciršanas vecumu sasniegušo un pāraugušo audžu īpatsvars - 46 procentus no kopējās apšu audžu platības. Izstrādātāji atzīmē, ka mežs un tā produkti un pakalpojumi ir nozīmīgi ne tikai kā sabiedrības labklājības avots: kokmateriālu ieguvē, koksnes biomasu enerģijas ieguvē, bet arī aizsargā augšni no erozijas un ūdens resursus, dod mājvietu nozīmīgai daļai bioloģiskās daudzveidības un meža ekosistēmām kopumā ir nozīmīga loma klimata izmaiņu mazināšanā;

- 3.2. vides pārskatā atzīmēts, ka Latvija bioloģiskās daudzveidības ziņā ir bagāta valsts, tāpēc plānošanas dokuments izstrādāts tā, lai saskaņā ar to, varētu izpildīt Latvijas Republikas normatīvo aktu, Eiropas Savienības direktīvu un starptautisko konvenciju prasības attiecībā uz bioloģiskās daudzveidības monitoringu. Bioloģiskās daudzveidības monitoringa programmas mērķi ir: 1) sniegt informāciju par īpaši aizsargājamo sugu un biotopu stāvokli un izmaiņām Natura 2000 vietās, 2) sniegt informāciju par sugu populāciju lieluma un biotopu platību izmaiņu tendencēm valstī un 3) noteikt dabisko un antropogēno faktoru ietekmi uz novērojamiem biotopiem un sugām. Lai nodrošinātu šo mērķu īstenošanu, bioloģiskās daudzveidības monitoringa programmu iedala trīs sadaļās: Natura 2000 vietu monitorings, Fona monitorings un Speciālais monitorings. No īpaši aizsargājamajās dabas teritorijām valstī vislielāko platību aizņem meži (49%) un lauksaimniecības zeme (24%), savukārt ūdeņi – 12%, purvi - 14% un citi biotopi - 1%. Izstrādātāji atzīmē, ka meža bioloģiskajai daudzveidībai ir nozīmīga loma meža produktivitātes, atjaunošanās un dzīvotspējas saglabāšanā un attīstībā, tāpēc bioloģiskās daudzveidības saglabāšana ir nozīmīga meža ilgtspējīgas apsaimniekošanas sastāvdaļa. Saskaņā ar Meža resursu monitoringa datiem lielāko daļu Latvijas mežu (54.7 %) aizņem lapu koki, no kurām izplatītākās sugas ir bērzs (28.1 %), baltalksnis (9.7 %), apse (8.1 %) un melnalksnis (5.7 %), savukārt skujkoki kopumā aizņem 44.3 % mežu platību, no kuriem izplatītākās sugas ir priede (27.3 %) un egļe (18 %). Autori atzīmē, ka svarīga nozīme dabas aizsardzībā, t.sk. meža bioloģiskās daudzveidības saglabāšanā, ir ne tikai atsevišķu sugu augtenei, bet biotopam kopumā - visu biotisko un abiotisko ekoloģisko apstākļu kopumam, kas veido katru konkrēto biotopu, ko būtiski var ietekmēt cilvēka darbība, piemēram, grīni un virsājus vairs neizmanto ganīšanai, tāpēc tie aizaug. Savukārt citu biotopu platības samazinājušās galvenokārt lauksaimnieciskās darbības vai klimatisko apstākļu rezultātā. Ar mežiem saistīto biotopu aizsardzībai Latvijā ir divi galvenie virzieni – reti sastopamu veģetācijas tipu (īpaši aizsargājamo biotopu veidu sarakstā iekļauto biotopu) un dabisko meža biotopu (mežaudžu atslēgas biotopu) aizsardzība. Latvijā ir sastopami 10 Eiropas nozīmes aizsargājami meža biotopi, kuri plaši pārstāvēti aizsargājamās meža teritorijās. Lielākajai daļai īpaši aizsargājamo biotopu veidu iekļauto meža biotopu mikroliegumi veidojami tikai raksturīgās vietās, kur augu sabiedrības ir stabilas un to struktūra ilgstoši nav mainījusies. Savukārt mikroliegumus īpaši aizsargājamo biotopu aizsardzībai neveido, ja īpaši aizsargājamais biotops ir degradēts un esošajos apstākļos attiecīgā īpaši aizsargājamā biotopa pastāvēšana nav ilgtspējīga, kā arī, ja īpaši aizsargājamā biotopa specifisko sugu klātbūtnei teritorijā ir gadījuma raksturs, ko pierāda tas, ka atrasts tikai atsevišķs šo sugu indivīds uz nepastāvīga substrāta, kas atrodas biotopā, kurā kopumā nav sugai ekoloģiski

piemērotas biotopa struktūras pazīmes vai elementi un nav konstatētas citas biotopam raksturīgās sugas. Autori norādījuši uz saimnieciskās mežsaimnieciskās darbības ierobežojumiem atbilstoši spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, kas jāievēro, lai nodrošinātu dabas aizsardzības mērķu īstenošanu īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, mikroliegumu un Natura 2000 meža teritorijās. Autori atzīmējuši, ka kopš 2011.gada akciju sabiedrības "Latvijas valsts mežu" zemēs, kas atrodas ārpus ar normatīvajos aktos noteiktajām aizsargājamām dabas teritorijām, atsākta Latvijas un Eiropas Savienības nozīmes aizsargājamo biotopu apzināšana un kartēšana, kā arī reto un īpaši aizsargājamo sugu atradņu kartēšana, kā rezultātā tiek identificēti aizsargājamie biotopi, kas tiek apsaimniekoti ar mērķi – dabas aizsardzība un ko nodrošina akciju sabiedrības "Latvijas valsts mežu" noteiktie stratēģiskie mērķi, veicot šādus pasākumus: 1) nodrošinot vecu mežu īpatsvaru meža masīvos (ekoloģiski definētās teritorijās (~10-20 tūkstoši ha); 2) nosakot teritorijas ar augstu bioloģiski vērtīgu platību koncentrāciju (ekomeži dabai), teritorijas sabiedrības rekreācijas teritorijas (ekomeži rekreācijai) un medņu riestus, kurās apsaimniekošanas metodes (noteikta vecumstruktūra, kailcirsmu izvietošana un veidošana, galvenās cirtes paņēmieni u.c.) atšķirīgas, un ir vērstas uz nosaukto vērtību nodrošināšanu un 3) audzēm nosakot apsaimniekošanas mērķi, piemērotu apsaimniekošanas režīmu un paņēmienu izvēlei. Vides pārskatā sniegta informācija par meža bioloģisko daudzveidību novērtējumu atbilstoši kritērijiem: „Meža ekosistēmu bioloģiskās daudzveidības uzturēšana, aizsardzība un atbilstoša uzlabošana” ar atbilstošiem indikatoriem: koku sugu sastāvs, meža atjaunošana, mežaudžu dabiskums, introducētās koku sugas, atmirusi koksne, ģenētiskie resursi, ainavas raksts, apdraudētās meža augu un dzīvnieku sugas un aizsargātie meži. Autori atzīmējuši, ka par meža bioloģisko daudzveidību var spriest un novērtēt tās stāvokli, ja ir pieejama indikatoru skaitlisko vērtību laika rindas – novērojumi noteiktā, iespējami ilgā laika posmā. Autori arī norāda, ka plānošanas dokumenta īstenošana tiešā veidā ietekmē meža bioloģisko daudzveidību, jo tās uzdevumi ir saistīti ar meža ilgtspējīgas apsaimniekošanas nodrošināšanu un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu: uzturēt bioloģisko daudzveidību mežā, kompensējot par saimnieciskās darbības ierobežojumu rezultātā neiegūtajiem ienākumiem īpaši aizsargājamās teritorijās un Natura 2000 teritorijās, bet netiešu ietekmi uz meža bioloģisko daudzveidību atstās šādi uzdevumi: 1) iegūt, uzturēt un regulāri novērtēt zinātniski pamatotu informāciju par bioloģisko daudzveidību mežā, 2) kontrolēt mežu apsaimniekošanas atbilstību normatīvo aktu prasībām, 3) veikt preventīvus pasākumus mežsaimniecības ieguldījumu risku mazināšanai (kaitēkļi, slimības), 4) veikt un organizēt meža ugunsdrošības uzraudzību un meža ugunsdzēsības darbus, 5) atbalstīt meža atjaunošanu pēc dabas katastrofām (ugunsgrēki, vēja, sniega postījumi, plūdi, kaitēkļu, slimību masveida izplatība), 6) koncentrēt pētījumus Latvijas meža nozares attīstībai prioritārajos pētījumu virzienos un 7) paaugstināt meža īpašnieku informētību par sev piederošā meža stāvokli un veicamajiem mežsaimnieciskajiem pasākumiem. Izstrādātāji uzskata, ka, neīstenojot šos pasākumus, netiks nodrošināta ilgtspējīga meža apsaimniekošana un bioloģiskās daudzveidības saglabāšana mežā, kas ir ilgtspējīgas meža apsaimniekošanas neatņemama sastāvdaļa;

3.3. vides pārskatā tiek vērtētas lauksaimniecībā izmantojamās zemes kā potenciāls izdevīgākam zemes izmantošanas veidam - meža audzēšanai, kas tiek skaidrots ar Lauku atbalsta dienesta datiem, ka daļa no lauksaimniecībā izmantojamās zemes (367784 ha) ir

sākusi aizaugt ar krūmiem vai apmežoties, kā arī fakts, ka 15% no kopējām lauksaimniecībā izmantojamām zemēm augšņu kvalitatīvais vērtējums ir zem 25 ballēm, atzīmējot, ka *“tas nozīmē, ka noteiktās platībās LIZ (lauksaimniecībā izmantojamās zemes) izmantošana lauksaimniecības produkcijas ražošanai nav un nebūs rentabla. Tāpēc šajā platībā, zemes racionālas izmantošanas veicināšanai, kā arī zemes erozijas samazināšanai, viens no zemniekam izdevīgākiem zemes izmantošanas veidiem ir meža audzēšana.”* Autori norāda, ka bioloģisko daudzveidību lauksaimniecības zemēs un to sniegtos ekosistēmu pakalpojumus ietekmē gan lauksaimnieciskās darbības intensifikācija, gan apsaimniekošanas pārtraukšana, kā rezultātā neizmantotās platības aizaug ar krūmiem vai apmežojas, tomēr plānošanas dokuments neparedz tiešas darbības, kas saistītas ar lauksaimniecību, lai arī pasākums saglabāt un uzlabot meža ilgtermiņa ieguldījumu globālajā oglekļa apritē ir saistīts arī ar meža ieaudzēšanu neizmantotajās lauksaimniecības zemēs, kas uzlabotu augsnes kvalitāti un bioloģisko daudzveidību, palīdzētu sakārtot Latvijai raksturīgo lauku ainavu un dotu ieguldījumu Latvijas lauksaimniecības nozares emisiju piesaistes saistību izpildē;

- 3.4. vides pārskatā sniegta informācija par Latvijā esošajiem purviem un kūdras ieguvi kā vienu no nozīmīgākajiem Latvijas dabas resursiem, kā arī par ūdens bioloģiskajiem resursiem, vienlaicīgi, norādot, ka ar plānošanas dokumentu netiek paredzētas darbības, kas saistītas ar ietekmi uz purvu ekosistēmām un ūdens resursiem, tas nozīmē, ka netiek plānotas izmaiņas pašreizējā situācijā attiecībā uz ūdens ieguves apjomiem valstī un arī uz kūdras ieguves apjomiem ilgtermiņā, līdz ar to kūdras ieguves rūpniecības apjoms MSNP 2020 īstenošanas rezultātā nemainīsies vai nebūs tieši saistīts ar to;
- 3.5. izstrādātāji norāda, ka Latvijā vēl nav pilnībā īstenoti Eiropas Ainavu konvencijas mērķi un pasākumi, kas nodrošinātu pilnvērtīgu ainavu aizsardzību, pārvaldību un plānošanu, līdz šim nav veikta arī nacionāla mēroga ainavu inventarizācija un nacionālas nozīmes ainavu apzināšana, savukārt aizsargājamo ainavu apvidos iekļauti 82372 hektāru mežu, 879 ha aizņem aizsargājami dendroloģiskie stādījumi, meži, kas iekļauti Baltijas jūras krasta kāpu zonā ar ierobežotu saimniecisko darbību aizņem 67775 ha, vietējas nozīmes dabas liegumos un dabas parkos iekļauti vairāk nekā 1000 ha mežu, bet pilsētu administratīvās teritorijās iekļauti 16218 ha mežu. Vides pārskatā norādīts uz problēmām ainavu pārvaldībā, skaidrojot to ar līdzšinējo ainavu attīstības plānošanu, kam iztrūkst metodiskās vadlīnijas ainavu novērtēšanai dažādos teritorijas attīstības plānošanas līmeņos, līdz ar to tā galvenokārt vērsta uz ierobežojumiem ainavu un tās elementu aizsardzībai, bet ne mērķtiecīgai plānošanai atbilstoši sociāli nozīmīgām sabiedrības vēlmēm. Iztrūkstot pētījumiem, kas nodrošinātu visaptverošu, salīdzināmu un pēctecīgu informāciju par Latvijas ainavām, pastāv atšķirīga izpratne un zināšanas par ainavu nozīmi sabiedrībā, līdz ar to trūkst argumenti lēmumu pieņemšanā par ainavu politikas jautājumiem: ainavu aizsardzību, plānošanu un pārvaldību. Izstrādātāji norāda: *“ievērojot iepriekšminēto, ir saprotams, ka daļā sabiedrības, it īpaši pilsētu iedzīvotāju skatījumā, mežsaimnieciskā darbība pazemina ainavu kvalitāti, jo mainās mežaudžu vecumstruktūra un meža vizuālais veidols. Daļa sabiedrības arī ir pārliecināta, ka pieaug meža ciršanas apjomi, jo uz to norāda izcirtumi gar ceļiem”.* Vienlaicīgi izstrādātāji informē, ka ar plānošanas dokumentu tiešā veidā netiek paredzēti pasākumi ainavas un kultūrvēsturiskā mantojuma apzināšanai un aizsardzības statusa noteikšanai, bet netieši tiks veicināta pašvaldības kompetenču un izpratnes attīstība saskarsmes

jautājumos starp meža nozari un pašvaldību;

- 3.6. vides pārskatā īsumā raksturota vides kvalitāte un piesārņojuma slodze, t.sk. atmosfēras gaisa kvalitāte un piesārņojuma slodze, raksturojot potenciālos siltumnīcefekta gāzes emisiju avotus un akcentējot pozitīvo tendenci pēdējo desmit gadu periodā CO₂ emisijas samazināšanā, kas skaidrojama ar fosilā kurināmā aizvietošanu ar atjaunojamiem energoresursiem. Autori atzīmē, ka ar plānošanas dokumentā paredzētajiem pasākumiem, kas vērsti uz meža produktivitātes paaugstināšanu, var uzlaboties gaisa kvalitāte, palielinot skābekļa koncentrāciju un samazinot CO₂ emisijas koncentrāciju atmosfērā. Atbilstoši vides pārskatā vērtētajai augsnes kvalitātei un iespējamajiem riskiem augsnes auglības samazināšanās vai augsnes degradācijas iespējām ar vēja un ūdens eroziju, augsnes sablīvēšanos un organisko vielu daudzuma samazināšanos, autori norāda, ka tieši pasākumi ar plānošana dokumenta īstenošanu augsnes auglības palielināšanai netiek plānoti, tomēr pasākumi, kas vērsti uz aizaugušo lauksaimniecības zemju apmežošanu un mežu zemju meliorācijas sistēmu atjaunošanu, veicinās augšņu noturību pret eroziju, palielinās oglekļa piesaisti, uzlabos augsnes aerāciju un sekmēs humusa veidošanos, kopumā uzlabojot augiem barības vielu nodrošinājumu. Vides pārskatā sniegta informācija, ka mežsaimniecībā, lai novērstu krastu eroziju un ūdens kvalitātes pasliktināšanos, upju un strautu krastos augošajiem mežiem pievērsta pastiprināta uzmanība, kas noteikta arī normatīvajos aktos ar kailcirtes aizliegšanu virszemes ūdens objektu aizsargjoslās. Autori norāda, ka *“ūdens upēs un ezeros, kur tas ieplūst no drenētām meža minerālaugsnēm, ir tīrāks. Pozitīvu ietekmi uz ūdeņu kvalitāti meža upītēs un strautos, kā arī ezeros atstās valdošās koku sugas nomaiņa baltalkšņa sugu mežaudzēs no 30 gadu vecuma”*, vienlaicīgi vides pārskatā minēts, ka *“joprojām ir maz tādu pētījumu, kuros tiktu izvērtēta Latvijas meža upju un strautu krastos augošo koku sugu ietekme uz vielu apriti piekrastes joslā”*. Vides pārskatā tiek norādīts uz plānošanas dokumenta pasākumiem, kas plānoti kā jaunaudžu kopšana, neproduktīvu mežaudžu nomaiņa, meža atjaunošana ar Latvijā iegūtu augstvērtīgu meža reproduktīvo materiālu, meža infrastruktūras izveide un uzturēšana, kas kopumā palielinās ne tikai meža produktivitāti un atjaunošanās spēju, bet arī palielinās oglekļa piesaisti, līdz ar to potenciāli samazināsies klimata pārmaiņas un uzlabos meža pielāgošanās iespējas klimata pārmaiņām;
- 3.7. izstrādātāji norāda, ka sadaļā 3.3. *“MNSP 2020 iekļauto nozaru attīstības ietekme uz vidi” “sniegts vērtējums par meža nozares attīstības iespējamo būtisko ietekmi uz vidi, kā arī to nozaru ietekme, kuras saistītas ar meža nozares attīstību un ietekmē meža nozares attīstību, kuru radītā slodze uz vidi ir būtiskākā. Šis vērtējums izstrādāts, ņemot vērā MSNP 2020 iekļautos rīcības virzienus un uzdevumus.”* Biroja ieskatā, lai izvairītos no pārpratumiem, rekomendējam redakcionāli precizēt sadaļā norādīto, kas raksturo esošo situācijas analīzi, jo ietekmju vērtējums uz vidi sniegts 5.nodaļā *“MNSP 2020 ietekmes identificēšana un novērtēšana”*.
4. Starptautiskie un nacionālie vides aizsardzības mērķi.
- Vides pārskatā apkopota informācija par starptautiskajiem un nacionālajiem politikas dokumentiem, t.sk. Eiropas kopienas direktīvām, konvencijām un stratēģijām, kā arī nacionālajiem vides aizsardzības mērķiem, parādot tos plānošanas dokumenta mērķus, rīcības virzienus un uzdevumus, kas attiecas uz starptautisko un nacionālo vides aizsardzības mērķu sasniegšanu, akcentējot vai MSNP 2020 varētu traucēt vai atbalstīt valstij sasniegt izvirzītos

mērķus. Izstrādātāji atzīmē, ka daudzi ES vides politikas mērķi ir noteikti tās normatīvajos aktos (direktīvās un regulās) un tā kā tie ir pārņemti ar Latvijas likumdošanu, tad vides pārskatā tas netiek skatīts.

5. MSNP 2020 ietekmes identificēšana un novērtēšana.

Vides pārskatā atzīmēts, ka plānošanas dokumenta pasākumu ietekme ir vērtēta, ņemot vērā tās iespējamās pozitīvās un negatīvās, tiešās un netiešās, kā arī īsā, vidējā un ilgā termiņā realizējošās ietekmes uz dabas resursiem un vides kvalitāti. Autoru vērtējumā nozīmīgākās un grūtāk paredzamās/prognozējamās ietekmes ir netiešās un ilgtermiņa izmaiņas, jo plānošanas dokuments un tajā paredzētais atbalsts noteiktiem pasākumiem kopumā veicinās meža ilgtspējīgu apsaimniekošanu un samazinās mežsaimniecības riskus. Ar plānošanas dokumenta īstenošanu ir paredzama pasākumu savstarpēji kompensējoša ietekme uz atsevišķiem vides komponentiem, kā arī negatīvo un pozitīvo ietekmju akumulēšanās ilgākā laika periodā MSNP 2020 veiksmīgas realizācijas gadījumā. Autori norāda, ka plānotajiem pasākumiem ir salīdzinoši zema detalizācijas pakāpe un tie nav teritoriāli saistīti (jeb nav ar zināmu konkrētu teritoriālu piesaisti), tie atspoguļo galvenos atbalstāmos attīstības virzienus, detalizētāku ietekmju vērtējumu, t.sk. teritoriālajā aspektā jāveic projektu līmenī, t.i., pirms konkrētu projektu īstenošanas. Vides pārskatā plānošanas dokumenta ietekme tiek vērtēta šādiem vides aspektiem: 1) ietekme uz meža resursiem, 2) ietekme uz bioloģisko daudzveidību, 3) ietekme uz augsni, 4) ietekme uz gaisa kvalitāti, 5) ietekme uz ūdeņu kvalitāti, 6) ietekme uz ainavu un kultūrvēsturisko mantojumu un 7) ietekme uz klimata pārmaiņām. Autoru vērtējumā tieša ietekme, kas vērtēta pasākumu līmenī, ir šādiem ar plānošanas dokumentu izvirzītiem uzdevumiem: atbalstīt un īstenot meža vērtību palielināšanos, uzlabot meža ilgtermiņa ieguldījumu globālajā oglekļa apritē, uzturēt bioloģisko daudzveidību mežā un atbalstīt meža atjaunošanu pēc dabas katastrofām. Detalizētāka ietekme uz vidi vides pārskatā ir vērtēta meža meliorācijas sistēmu atjaunošanai un pārbūvei, norādot, ka netiek plānota jaunu meliorācijas sistēmu izveide. Autoru vērtējumā nefunkcionējošas meliorācijas sistēmas degradē mežu, ilgtermiņā pārvēršot to pārplūstošos klajumos, bet pēc meliorācijas sistēmu izveides meži un tajos dzīvojošie organismi ir pielāgojušies vides apstākļiem un zināmā mērā pat ir atkarīgi no tās funkcionēšanas, tāpēc autoru vērtējumā esošo meliorācijas sistēmu uzturēšana nevar būtiski ietekmēt bioloģisko daudzveidību. Vides pārskatā ir norādīts uz zinātniskiem pētījumiem, kur pierādīts, ka meža meliorācija līdz zināmam līmenim palielina meža strukturālo daudzveidību ar augstāku bioloģisko produktivitāti un lielāku sugu daudzveidību nekā meža platībās, kurās meliorācijas sistēmas nefunkcionē pilnā apjomā. Plānošanas dokumenta un vides pārskata projekta sabiedriskajā apspriešanā komentāros ir uzsvērtas meliorācijas sistēmu slēgšanas nepieciešamība meža dabisko apstākļu atjaunošanai, tomēr autori atzīmē, ka šādu pasākumu ir iespējams veikt nelielos apjomos, to koncentrējot īpaši aizsargājamās dabas teritorijās, izvērtējot tā ietekmi uz apkārtējām ekosistēmām un īpašumiem. Izstrādātāji arī skaidro, kāpēc MSNP 2020 pasākuma ietekmes vērtējums atšķiras no iepriekš veiktā Lauku attīstības programmas ietekmes vērtējuma, jo tā vērtējuma ietvaros tika vērtēta arī lauksaimniecības zemju meliorācijas sistēmu atjaunošana un būve un eksperti vērtējuši meža hidrotehniskās meliorācijas sistēmas atjaunošanu kā pirmreizēju – no jauna veidotu meža meliorāciju, kas šajā plānošanas dokumentā netiek paredzēta. Izvērtējot iespējamās gan negatīvās, gan pozitīvās meža hidrotehniskās meliorācijas sistēmu atjaunošanas ietekmes, pasākuma kopējā ietekme uz meža bioloģisko daudzveidību, ūdens kvalitāti, ainavu un kultūrvēsturisko

mantojumu novērtētā kā neitrāla, papildus tam rekomendējot ietekmi samazinošus un kompensējošus pasākumus. Ar meža meliorācijas sistēmas atjaunošanu ir novērtēta pozitīva ietekme uz meža resursiem, augšņu un gaisa kvalitāti un klimata pārmaiņām. Autoru vērtējumā pasākuma “Atbalsts meža atjaunošana pēc dabas katastrofām” rezultātā pieaugs mežaudžu vērtība un mazināsies meža apsaimniekošanas riski, jo meža antropogēnās atjaunošanas rezultātā audzes visbiežāk tiek veidotas, izmantojot ģenētiski vērtīgāku un attiecīgajiem augšanas apstākļiem piemērotu stādu materiālu, nodrošinot mežaudžu veselību un dzīvotspēju, savukārt meža pašatjaunošanās nodrošina meža ekosistēmas pašsaglabāšanos, bet var veidot konkrētiem augšanas apstākļiem nepiemērotu, ekonomiski un ekoloģiski neilgtspējīgu mežaudžu veidošanos. Meža atjaunošanas mērķis ir veidot attiecīgajiem apstākļiem vispiemērotāko, saimnieciski un ekoloģiski ilgtspējīgāko mežaudzes struktūru, tāpēc ilgtermiņā ietekme uz bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu ir pozitīva, bet meža atjaunošana ar vienu sugu plašā teritorijā var pazemināt bioloģisko daudzveidību, ja vien to nenosaka lokālie augšanas apstākļi. Atjaunojot mežaudzi ar sugām, kas nav raksturīgas Latvijai, vai viena vecuma audžu veidošana var negatīvi ietekmēt meža ekosistēmu bioloģisko daudzveidību. Autori atzīmē, ka *“lai atjaunotu īpaši aizsargājamo biotopu vai īpaši aizsargājamās sugas dzīvotni, īpaši aizsargājamā dabas teritorijā vai mikroliegumā, pasākums jāīsteno saskaņā ar sertificēta dabas eksperta atzinumu par mežaudzes atjaunošanu.”* Vides pārskatā norādīts, ka, vērtējot pasākuma ietekmi uz vidi Lauku attīstības programmas ietvaros, daži no ekspertiem uzskatīja, ka neveicot meža atjaunošanu, dabas katastrofās cietušās meža teritorijās īsā un vidējā termiņā notiek bioloģiskās daudzveidības palielināšanās, savukārt MSNP 2020 ietvaros veiktā ietekmes vērtējuma eksperti uzsvēra, ka tiek atjaunots cilvēka veidots mežs, kura apsaimniekošanas galvenais mērķis ir mežsaimniecība, līdz ar to pasākuma ietekme uz bioloģisko daudzveidību novērtēta kā neitrāla, jo pārsvarā gadījumu tiek atjaunots tāds bioloģiskās daudzveidības stāvoklis, kāds tas bija pirms dabas katastrofas. Autori gan atzīmē, ka meža atjaunošana pārmitrās teritorijās var būt saistīta ar hidroloģiskā režīma izmaiņām un augsnes glejošanās procesa pastiprināšanos, tāpēc meža atjaunošana pārmitros mežos, ja nav veikta meliorācijas sistēmu atjaunošana, jāsaista ar pagaidu meliorācijas sistēmu izveidi mitruma režīma regulēšanai. Autori norāda, ka, pilnveidojot meža ugunsgrēku, kaitēkļu un slimību monitoringu Latvijas mežos ietekme uz vidi ir netieša, bet dos iespēju samazināt mežsaimnieciskos riskus. Vides pārskatā pasākuma: „Ieguldījumi meža ekosistēmu noturības un ekoloģiskās vērtības uzlabošanai” mērķis norādīts tikai uz privāto mežu ekosistēmu potenciālu uzlabošanu, palielinot oglekļa piesaistes apjomu mežaudzēs un uzlabojot to pielāgošanos klimata pārmaiņām, kā arī paaugstinot zemes izmantošanas produktivitāti un rentabilitāti, saglabājot bioloģisko daudzveidību un vietējās ainavas rekreācijas un estētiskās īpatnības. Autori norāda, ka šā pasākuma ietvarā jaunaudžu kopšana var palielināt audžu strukturālo daudzveidību un attiecīgi arī to apdzīvojošo dzīvnieku sugu daudzveidību, lai arī daudzos gadījumos tūlīt pēc kopšanas ir vērojama negatīva īstermiņa ietekme uz bioloģisko daudzveidību, tomēr ilgtermiņā vairumā gadījumu dažādu taksonu un sugu daudzveidība un sastopamība mežaudzē palielinās. Autori norāda uz atšķirīgo šā pasākuma vērtējumu Lauku attīstības programmā, kur tā ietekme akcentēta kā risks bioloģiskajai daudzveidībai un, ka *“jaunaudžu kopšanas pozitīvā ietekme uz konkrētas teritorijas kopējo bioloģisko produktivitāti un līdz ar to arī CO₂ piesaisti ilgtermiņā nav viennozīmīgi pierādīta. MSNP 2020 eksperti atkārtoti norāda, ka mežsaimniecības daudzgadīgā prakse Latvijā pierāda, ka*

produktīvas un veselīgas mežaudzes pastāvēšana un attīstība ir priekšnoteikums meža bioloģiskais daudzveidības pastāvēšanai. Daudzi pieņēmumi un vērtējumi par alternatīvas mežsaimniecības koncepciju priekšrocību tiek pārnesti un attiecināti uz hemiboreālo mežu zonu no citiem klimatiskajiem apstākļiem.” Līdz ar to autoru vērtējumā pasākuma aktivitāšu īstenošana kopumā atstās pozitīvu ietekmi uz meža resursiem un klimata izmaiņām, t.sk. arī vērtējumā par valdošās koku sugas nomaiņu baltalkšņa un blīgzņas sugu mežaudzēs: kopējā īstermiņa ietekme uz bioloģisko daudzveidību novērtētā kā maznozīmīgi negatīva, kas ilgtermiņā sagaidāma kā neitrāla, papildus paredzot ietekmi samazinošus un kompensējošus pasākumus. Pasākumam: „Atbalsts meža ilgtermiņa ieguldījumam oglekļa apritē” plānotās aktivitātes ir saistītas ar meža ieaudzēšanu, papildinot daļēji aizaugušās lauksaimniecības zemes, un to kopšanu. Pasākuma ietekme uz vidi vērtēta pozitīvi, izņemot ietekmi uz ainavu un kultūrvēsturisko mantojumu norādīta kā neitrāla, lai gan autori arī atzīmē, ka *“nepareizi veikta ainavisko vērtīgo teritoriju apmežošanas to ainavisko vērtību var samazināt”*. Pasākuma “Meža ceļu būve un rekonstrukcija (pārbūve)” mērķis ir izveidot optimālu meža ceļu blīvumu, lai palielinātu meža apsaimniekošanas darbu efektivitāti un konkurētspēju Latvijas valsts mežos. Atbilstoši plānošanas dokumenta sniegtajai informācijai valsts mežos jaunu ceļu izbūve plānota 2370 kilometru kopgarumā, līdz ar to meža platība vidēji gadā, iespējams, samazināsies par 200-300 ha, kas plānots kompensēt ar apmežošanas pasākumiem 6000 ha apjomā. Autoru vērtējumā šā pasākuma ietekme kā nebūtiski negatīva vērtējama uz bioloģisko daudzveidību un ūdeņu kvalitāti, bet kā pozitīva - uz gaisa kvalitāti, klimata pārmaiņām un meža resursiem, vairāk akcentējot tā ekonomisko ieguvumu visā meža apsaimniekošanas ciklā ar: 1) meža resursu apsaimniekošanas produktivitātes pieaugumu, 2) meža ugunsapsardzības pasākumu īstenošanas iespēju palielināšanos un 3) meža meliorācijas sistēmu atjaunošanu, novēršot pārlieta mitruma rezultātā bojā gājušo mežaudžu platību samazināšanos. Autori uzskata, ka, veicot meža ceļu būvi, var notikt gan jaunu sugu ienākšana ekosistēmā, gan arī esošo sugu pārvietošanās, tomēr jārēķinās, ka ceļa tuvums atsevišķiem meža ekosistēmas elementiem var traucēt ar troksni, piesārņojumu, vibrācijām un lokālu dzīvotņu fragmentāciju. Autori arī norāda, ka akciju sabiedrības „Latvijas Valsts meži” meža autoceļu plānošanas un būvniecības procesā realizē virkni ietekmi uz vidi mazinošus pasākumus: *“ne vien respektējot reto un īpaši aizsargājamo sugu dzīvotnes un aizsargājamās biotopus, kur ceļu būve netiek plānota, bet arī ievērojot darbu izpildes termiņa ierobežojumus īpaši aizsargājamo putnu ligzdošanas/riestošanas teritoriju tuvumā, kā arī respektējot ūdeņu kvalitāti, augsnes erozijas riska iespējamību un ainavu vizuālās īpašības”*. Izvērtējot kopējo plānošanas dokumenta ietekmi uz vidi, autori atzīmē, ka plānotajiem pasākumiem ir salīdzinoši zema detalizācijas pakāpe un tie nav teritoriāli saistīti, jo atspoguļo galvenos plānošanas dokumenta attīstības virzienus, līdz ar to detalizētāku ietekmju vērtējumu, t.sk. teritoriālajā aspektā jāveic projektu līmenī pirms konkrētu projektu īstenošanas.

6. Risinājumi, lai novērstu vai sazinātu plānošanas dokumenta un tā iespējamo alternatīvu īstenošanas būtisko ietekmi uz vidi.

Vides pārskatā norādīts, ka, īstenojot plānošanas dokumentos paredzētās rīcības un tām pakārtotās aktivitātes, tās var nepastarpināti radīt tiešās un netiešās ietekmes uz vidi. Autoru vērtējumā būtiskas negatīvas ietekmes netika identificētas, bet kā *“nenozīmīgi negatīva”* ietekme uz bioloģisko daudzveidību sagaidāma pasākuma aktivitātē „Valdošās koku sugas nomaiņa baltalkšņa sugu mežaudzēs no 30 gadu vecuma vai blīgzņas sugu mežaudzēs”, kā

arī pasākumam „Meža ceļu būve un rekonstrukcija (pārbūve)”, tādēļ plānojot un īstenojot konkrētas darbības un projektus šīs aktivitātes ietvaros, būtu jāveic ietekmes uz vidi samazināšanas vai optimizēšanas pasākumi, vienlaicīgi „Meža hidrotehniskās meliorācijas atjaunošanai un rekonstrukcijai” pasākumam katrā atsevišķā gadījumā jāveic detalizēts izvērtējams ar teritoriālu piesaisti un, ja nepieciešams - ietekmes uz vidi novērtējums vai sākotnējais izvērtējums likuma „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” noteiktajā kārtībā. Pasākuma „Meža hidrotehniskās meliorācijas atjaunošanai un rekonstrukcijai” aktivitātēm iespējamās negatīvās ietekmes uz ūdeņu kvalitāti samazināšanai autori rekomendējuši diferencēt meliorācijas sistēmas posmus pēc to renovācijas apjoma, samazinot sedimentu nonākšanu ārpus atjaunotās meliorācijas sistēmas dabiskās ūdenstecēs vai ūdenstilpnēs, kā arī papildināt atjaunotās meliorācijas sistēmas ar mitrzemju laukiem un sedimentācijas dīķiem/baseiniem jeb nosēdbedrēm. Pasākuma „Valdošās koku sugas nomaina baltalkšņa sugu mežaudzēs no 30 gadu vecuma vai blīgzņas sugu mežaudzēs” aktivitātēm autori iesaka veikt mežaudžu nomainu pēc iespējas pakāpeniski, platībās saglabājot 30-50 vecākos dzīvotspējīgus iepriekšējās paaudzes kokus uz ha, priekšroku dodot koku sugām ar garāku dzīves ciklu. Autori vērs uzmanību tam, ka, nosakot plānošanas dokumentā plānotā atbalsta piešķiršanas kārtību, ir jāizvēlas nosacījumi un kritēriji, ņemot vērā saistošās vides aizsardzības prasības un ierobežojumus, kā arī iespējamus risinājumus potenciālo ietekmju mazināšanai. Birojs rekomendē izvērtēt vai ieteikt priekšlikumus, kāds būs vai varētu būt šī nosacījuma ievērtēšanas mehānisms, lemjot par atbalsta piešķiršanu konkrētiem projektiem. Plānošanas dokumentā meža apsaimniekošanas pasākumam „Meža ceļu būvniecība un rekonstrukcija (pārbūve)” projektu īstenošanai nav plānots atbalsts, bet tā aktivitātes ir saistītas ar potenciālu negatīvu ietekmi uz meža bioloģisko daudzveidību un ūdeņu kvalitāti. Ņemot vērā ar meža ceļu būvniecības un rekonstrukciju saistītās potenciālās ietekmes, autori katrā atsevišķā gadījumā rekomendē atbilstoši likuma „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” ietvaros noteiktajai kārtībai veikt detalizētu izvērtējumu ietekmei uz: 1) īpaši aizsargājamām dabas teritorijām; 2) mikroliegumiem un to buferzonām; 3) konstatētajām aizsargājamajām sugām un to dzīvotnēm, kas atrodas ārpus īpaši aizsargājamām dabas teritorijām un mikroliegumiem; 4) aizsargājamiem biotopiem, kas atrodas ārpus īpaši aizsargājamām dabas teritorijām un mikroliegumiem un 5) ūdenstecēm un ūdenstilpēm. Vides pārskatā minēto pasākumu īstenošanai noteikti šādi ierobežojumi: 1) neplānot un nebūvēt ceļus reto un īpaši aizsargājamo sugu dzīvotnēs un aizsargājamajos biotopos; 2) ievērot darbu izpildes termiņa ierobežojumus īpaši aizsargājamo putnu ligzdošanas/riestošanas teritoriju tuvumā; 3) nostiprināt ceļu nogāzes un grāvju gultnes; 4) plānot un izveidot nosēdbedres jeb sedimentācijas baseinus uz ceļu grāvjiem, kas ietek dabiskajās ūdenstecēs un ūdenstilpēs un 5) izstrādāt/pilnveidot informācijas un datu apmaiņas iespējas/sistēmu starp akciju sabiedrības „Latvijas Valsts meži” un Dabas aizsardzības pārvaldi par akciju sabiedrības „Latvijas Valsts meži” apsaimniekotajos mežos konstatētajām īpaši aizsargājamām sugām, to dzīvotnēm un īpaši aizsargājamiem biotopiem. Autori vides pārskatā norāda, ka *“katram meža īpašniekam un tiesiskajam valdītājam, plānojot un īstenojot konkrētas darbības savā īpašumā, ir svarīgi apzināties, ka mežsaimniecība (meža apsaimniekošana) atstāj ietekmi uz vidi, tāpēc vienam no būtiskākajiem meža apsaimniekošanas principiem katrā meža īpašumā būtu jābūt: videi draudzīga saimniekošana”*, rekomendējot ilgtspējīgas meža apsaimniekošanas nodrošināšanai un dabas vērtību saglabāšanai ietekmes uz vidi samazināšanas vai optimizēšanas pasākumus. Birojs kopumā piekrīt vides pārskata 6. sadaļā

izvirzītajiem priekšlikumiem risinājumiem negatīvo ietekmju samazināšanai, tai pat laikā atzīmē, ka to izvērsums iespēju robežās būtu papildināms, kā arī šajā nodaļā rekomendējams iekļaut arī risinājumus pārējām iepriekš vērtētajām jomām par mehānismiem, kā izvairīties no negatīvām ietekmēm atbalstāmo projektu kontekstā.

7. Īss iespējamo alternatīvu izvēles pamatojums.

Vides pārskatā norādīts, ka plānošanas dokumenta īstenošanā nav paredzēts vairāku alternatīvu scenārijs un noteikto mērķu sasniegšanai izvirzīto pasākumu līmenī variācijas netiek piedāvātas, līdz ar to par vienīgo iespējamo plānošanas dokumenta realizācijas alternatīvu autori izskata „nulle” alternatīvu, kad tiek saglabāta esošā situācija un nenotiek virzība uz plānošanas dokumenta definētajiem mērķiem un netiek īstenoti vai netiek īstenoti pilnā apjomā plānotie uzdevumi vai pasākumi. Šādā gadījumā pastāv iespēja, ka pilna pasākumu un uzdevumu izpilde varētu nenotikt sakarā ar saistīto nozaru, t.sk. lauksaimniecības, enerģētikas un būvniecības, iespējamiem attīstības scenārijiem Latvijā, ES un pasaulē. Vides pārskatā novērtēts, ka plānošanas dokumenta neīstenošanas vai nepilnas īstenošanas gadījumā meža resursu un ar meža kvalitāti un dzīvotspēju saistītā vides kvalitāte atsevišķās pozīcijās varētu pasliktināties, kas galvenokārt attiecas uz meža apsaimniekošanas risku pieaugumu. Biroja vērtējumā tieši šī sadaļa varēja būt tā informācijas sniegšanas vieta ar ievērojami lielāku pievienoto vērtību iespējamo alternatīvu salīdzināšanas un vērtēšanas aspektā, kā jau tas bija norādīts Biroja lēmumā Nr.14. 7.2. un 7.3. punktus, ne tikai salīdzinot ar t.s. „0” alternatīvu, bet arī detalizētāk sniedzot papildus argumentāciju par pozitīvo pieredzi un priekšlikumus negatīvas ietekmes novēršanai/mazināšanai plānotajiem risinājumiem, kas izriet no MSNP 2020. Birojs pozitīvi novērtē to, ka vides pārskats ir vairākos aspektos papildināts un precizēts, līdz ar to novēršot izslēdzošās galvenās neatbilstības un vairākas iepriekš konstatētās pretrunas un trūkumus, kā arī atsevišķos aspektos papildus pamatojot vides pārskatā ietvertos risinājumus vai redakcionāli precizējot un uzlabojot tekstu, kā arī atsaucoties uz dažiem turpmāk nepieciešamajiem vai iespējamiem aspektiem, kas jāvērtē projektu ietvaros. Tomēr Biroja vērtējumā ievērojami lielāka pievienotā vērtība un arī pozitīvāks vērtējums no vides institūciju un arī nevalstisko organizāciju puses dokumentam būtu, ja sniegtā informācija ietvertu gan detalizētāku alternatīvu izvērtējumu konkrētu nosacījumu kontekstā, gan uzskatāmi atspoguļojot turpmākos esošos un papildus rekomendējamos ieviešanas mehānismus konstatēto negatīvo ietekmju iespējamai samazināšanai vai novēršanai, kur tas loģiski pamatojams un izdarāms jau esošās pieejamās informācijas ietvaros. Vairāki aspekti, kas izsmeltošāk un detalizētāk atspoguļoti pārskatā par sabiedrības priekšlikumu izvērtēšanu, nav iekļauti pašā Vides pārskatā, līdz ar to nav pieejama apkopojosa koncentrēta informācija, kas ievērojami uzlabotu Vides pārskata kvalitāti. Biroja vērtējumā šai vides pārskata redakcijā ir līdzsvarotāk pieminētas arī atsevišķas iespējamās negatīvās ietekmes, kas gandrīz vispār nebija iepriekšējā vides pārskatā minētas, t.sk. saistībā ar plānoto meža ceļu izbūvi, tai pat laikā tās raksturotas visai īsi un galvenokārt izceļot pozitīvos aspektus no MSNP realizācijas, bet atturoties no detalizētākas analīzes vai izvērstākiem priekšlikumiem par konstatēto negatīvo ietekmju mērķorientētiem novēršanas pasākumiem un ieviešanas mehānismiem, arī ja darbībām nav piemērojama ne sākotnējā izvērtējuma, ne ietekmes uz vidi novērtējuma procedūra. Birojs kopumā pozitīvi novērtē vides pārskatā atzīmēto A/S „LVM” praksi un iekšējos nosacījumus ievērot dabai draudzīgākus risinājumus vairākos aspektos nekā to pieprasa spēkā esošie normatīvie akti, tai pat laikā šajos gados gūtās pieredzes īss, bet

uzskatāms atspoguļojums, piemēram meža ceļu izbūvē un galvenie nosacījumi un iespējamie alternatīvie varianti turpmākā ceļu tīkla blīvuma, izvietojuma, parametru un secības plānošanā un pamatojumā, veicinātu izpratni par ilgtspējīgu meža apsaimniekošanu.

8. Kompensēšanas pasākumi.
Vides pārskatā norādīts, ka plānošanas dokumentos netiek plānoti pasākumi, kuru rezultātā tiktu atstāta būtiska negatīva ietekme uz *Natura 2000* teritorijām, ietekmētas to ekoloģiskās funkcijas un integritāte, līdz ar to kompensēšanas pasākumi plānošanas dokumentam netiek paredzēti.
9. Plānošanas dokumenta īstenošanas iespējamās būtiskās pārrobežu ietekmes novērtējums.
Vides pārskatā norādīts, ka pašreizējā plānošanas stadijā plānošanas dokumentā nav paredzētas rīcības un pasākumi, kuru īstenošanas rezultātā varētu rasties pārrobežu vides ietekmes.
10. Paredzētie pasākumi plānošanas dokumenta īstenošanas monitoringa nodrošināšanai.
Vides pārskatā apkopota informācija par monitoringa ziņojumam izmantojamiem vides aspektiem un informācijas avotiem. Autoru vērtējumā VSIA "Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centra" veikto vides kvalitātes novērojumu daudzums var būt nepietiekams, lai precīzi novērtētu antropogēno ietekmi uz vidi, kas var izrādīties neatbilstošs telpā un laikā, nenodrošinot nepieciešamo datu kvalitāti. Plānošanas dokumenta uzraudzības gaitā galvenais uzdevums būtu noteikt, kādas ir tās īstenošanas ietvaros veikto cilvēka darbību un/vai bezdarbības tiešās ietekmes, kā arī tās dabiskās ietekmes, kuras tiek netieši izmainītas veikto cilvēka darbību rezultātā vai netiek izmainītas bezdarbības rezultātā aspektos, kuros būtu bijusi vēlama to izmainīšana ar darbību. Autori iesaka izmantot trīs vides indikatoru veidus: slodzes, stāvokļa un rīcības, no kuriem pēdējais tiek raksturots ar valdības politikas un sabiedrības īstenoto rīcību, lai novērstu potenciāli negatīvas vides stāvokļa izmaiņas.

Vides pārskata sabiedriskā apspriešana:

Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādņu 2015.-2020.gadam stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma vides pārskata projekta sabiedriskā apspriešana veikta atbilstoši Ministru kabineta 2004.gada 23.marta noteikumu Nr.157 „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” V nodaļā noteiktajam. Plānošanas dokumenta un vides pārskata projekta sabiedriskās apspriešanas process norisinājās no 2014.gada 8.decembra līdz 2015.gada 23.janvārim. 2014.gada 8.decembrī plānošanas dokumenta projekta aktuālā redakcija un tā vides pārskata projekts tika nodots sabiedriskajai apspriešanai un iesniegts institūcijām komentāru un atzinuma saņemšanai. Paziņojums par sabiedrisko apspriešanu, t.sk. sabiedriskās apspriešanas sanākumi tika publicēts Zemkopības ministrijas tīmekļa vietnē un laikrakstā „Latvijas Vēstnesis”. Sabiedriskās apspriešanas sanākums notika 2015.gada 9.janvārī. Sanāksmē piedalījās 44 dalībnieki no dažādām sabiedriskām organizācijām (Latvijas Kokrūpniecības federācija, Latvijas meža īpašnieku biedrība, Latvijas mežizstrādātāju savienība, Latvijas dabas fonds, Pasaules dabas fonds, Latvijas ornitologu biedrība, Latvijas entomologu biedrība), zinātniskajām institūcijām (Latvijas Valsts mežzinātnes institūts „Silava”, Latvijas Valsts Koksnes ķīmijas institūts, Latvijas Lauksaimniecības universitāte un Latvijas universitāte), kā arī pārstāvji no Vides aizsardzības

un reģionālās attīstības ministrijas, Zemkopības ministrijas un Valsts meža dienesta. Sanāksmē piedalījās arī eksperti no AS „Latvijas Valsts meži”. Sanāksmi vadīja SIA „Eiroprojekts” pārstāvis Valdis Felsbergs (sanāksmes protokols un dalībnieku saraksts pieejams <https://www.zm.gov.lv/mezi/jaunumi/meza-un-saistito-nozaru-attistibas-nostadnu-2014-2020-gadam-vides-pars?id=4078>, kā arī pievienots pielikumos). Atbildes uz saņemtajiem komentāriem, iebildumiem un atsauksmēm par vides pārskata projektu sabiedriskas apspriešanas gaitā un norādes uz vides pārskatā iestrādājumiem labojumiem atbilstoši iestrādātas vides pārskata saturā, pārskats par iebildumiem, komentāriem un priekšlikumiem ir apkopots pielikumā.

Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas (turpmāk arī VARAM) un Dabas aizsardzības pārvaldes (turpmāk arī DAP) 2014.gada 19.decembra vēstulē ir izvērtēts Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādņu 2014.–2020.gadam projekts un šī plānošanas dokumenta stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma vides pārskata projekts un izteikti iebildumi par vides pārskata projektu saistībā ar sadaļas „1.1.5. Problēmas, kuras kavē meža un saistīto nozaru attīstības politikas mērķu sasniegšanu” 1.1.5.1.apakšpunktu, kurā minēts, ka nav izveidota sistemātiska meža bioloģiskās daudzveidības monitoringa sistēma, lai iegūtu un uzturētu zinātniski pamatotu informāciju par bioloģisko daudzveidību produktīvi apsaimniekotā mežā, kā arī, ka nav pietiekams finansējums nacionālā meža monitoringa programmai. VARAM ierosina izvērtēt vislabāko veidu kā īstenot meža bioloģiskās daudzveidības monitoringu: integrēt to esošajā bioloģiskās daudzveidības monitoringa programmā, to papildinot un izveidojot valstī vienotu starpnozaru bioloģiskās daudzveidības monitoringa programmu, ņemot vērā ierobežotos valsts budžeta līdzekļus, vai veidot jaunu specializētu bioloģiskās daudzveidības monitoringa programmu attiecībā uz mežu. VARAM un DAP atzīmē, ka sadaļā „3.1.1.1. Bioloģiskā daudzveidība Latvijā” ir plaši aprakstīta sugu daudzveidība Latvijā, minot pat ar mežu nesaistītas sugas - jūras gliemežus un jūras gliemenes, bet nav minēti īpaši aizsargājami meža biotopi, kas ir ļoti nozīmīgi bioloģiskajai daudzveidībai mežā, līdz ar to institūcijas uzskata, ka nepieciešams papildināt sadaļu ar informāciju par īpaši aizsargājamiem meža biotopiem un to stāvokli. Savukārt DAP norāda uz neprecizitātēm sadaļā „3.1.1.2. Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas”, kur ir minētas tikai dažas īpaši aizsargājamo dabas teritoriju kategorijas, bet nav minētas tādas teritorijas kā dabas rezervāti, nacionālie parki, dabas liegumi (vienīgi skaitliskajā informācijā un kartē), atzīmējot precīzu informāciju par dabas liegumiem un Natura 2000 teritorijām. Institūcijas sadaļā „3.1.1.3. Bioloģiskā daudzveidība mežā” atzīmē pozitīvi vērtējamo akciju sabiedrības „Latvijas Valsts meži” (turpmāk arī LVM) veikto aizsargājamo putnu, augu sugu un biotopu monitoringu un aizsargājamo sugu un biotopu kartēšanu, tomēr atzīmē, ka *“nav ņemts vērā tāds būtisks faktors, ka LVM konstatētās īpaši aizsargājamās sugas un biotopi netiek reģistrēti īpaši aizsargājamo sugu un biotopu valsts reģistrā – Dabas aizsardzības pārvaldes uzturētajā dabas datu pārvaldības sistēmā, kuras izveides un uzturēšanas tiesiskais pamats izriet no Sugu un biotopu aizsardzības likuma. Minēts, ka LVM apzina, kartē un ziņo (jāatzīmē, ka šie ir uzņēmuma iekšējās darbības ziņojumi), bet nav minēts, ka (kādā veidā) LVM nodrošina konstatēto īpaši aizsargājamo sugu un biotopu aizsardzību. LVM veiktais sugu un biotopu monitorings būtu integrējams vienotā meža bioloģiskās daudzveidības monitoringa programmā, kā jau iepriekš minēts, izvērtējot vislabāko veidu, kādā to īstenot.”*

Valsts vides dienesta (turpmāk arī VVD) vēstulē norādīts, ka atbilstoši Ministru kabineta

2004.gada 23.marta noteikumu Nr. 157 "Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums" (turpmāk arī MK noteikumi Nr.157) 8. punkta prasībām vides pārskatā ir jāiestrādā iztrūkstošā informācija, piemēram, risinājumi, lai novērstu vai samazinātu plānošanas dokumenta un tā iespējamo alternatīvu īstenošanas būtisko ietekmi uz vidi; īss iespējamo alternatīvu izvēles pamatojums; paredzētie pasākumi plānošanas dokumenta īstenošanas monitoringa nodrošināšanai un kopsavilkums. VVD norāda uz norādīto vides pārskata 3.2.3. apakšpunktā pausto viedokli, ka meža meliorācijas sistēmu renovācija pozitīvi ietekmēs ūdens kvalitāti upēs un ezeros, skaidrojot, ka *"meliorācijas ūdeņu ieplūdes apjoma pieaugums vai sateces baseina paplašināšana palielina biogēnu slodzi uz virszemes ūdensobjektiem. Meliorācijas ūdeņu ieplūde bez atbilstošu pasākumu veikšanas pasliktina virszemes ūdeņu ekoloģisko kvalitāti."* Tāpat VVD rekomendē detalizētāk izvērtēt meža ceļu ietekmi uz meža fragmentāciju, kā arī izvērtēt un pamatot meža ceļa platuma 20 metri nepieciešamību.

Vides konsultatīvā padomes (turpmāk arī VKP) 2015.gada 23.janvāra vēstulē atzīmēts, ka Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādņu 2014.-2020. gadam stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma vides pārskata projekts neietver pilnvērtīgu pamatnostādņu projekta izvērtējumu no ietekmes uz vidi viedokļa, norādot konkrētus būtiskus trūkumus, t.sk. jau VVD norādīto, ka vides pārskata projekts nav izstrādāt atbilstoši MK noteikumu Nr.157 8. punkta prasībām. VKP norāda uz iztrūkstošo informāciju no valsts bioloģiskās daudzveidības monitoringa programmas un Latvijas sniegtajiem ziņojumiem atbilstoši Biotopu direktīvai un Putnu direktīvai, kā arī norāda, ka nav kritiski izvērtēts pamatnostādņu projekta 1.pielikuma saturs. VKP ieskatā nav vispusīgi izvērtēta informācija par aizsargājamiem biotopiem un sugām, ietekme uz bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu un kritiski izvērtēta izmantotā Forest Europe klašu atbilstība Latvijas aizsargājamo dabas teritoriju kategorijām. VKP uzskata, ka nav argumentēti izvērtēta pašreizējās meža apsaimniekošanas metožu un intensitātes ietekme uz ainavu un bioloģisko daudzveidību, neizvērtējot mežu apsaimniekošanas praksi kopumā. Vēstulē atzīmēts, ka nav argumentēti izvērtēta mežsaimniecības, tostarp dažādu ciršu veidu un apjomu ietekme no bioloģiskās daudzveidības, ainaviskā un sociālā aspekta, bet saistībā ar ietekmi uz virszemes ūdens kvalitāti 3.2.3.sadaļā ir tikai aprakstotā veidā apskatīta slāpekļa ietekme uz eitrofikāciju, bet nav būtiskākā - fosfora slodze, līdzīgi tas norādīts arī uz meliorācijas ietekmes aprakstu, kur ir skatīta galvenokārt īslaicīgā suspendēto vielu ienese, bet nav skatītas būtiskākās fosfora un humīnvielu ieneses no meliorācijas sistēmām un to ilglaicīgā ietekme uz ūdeņiem. VKP norāda, ka *"vides pārskata projektā iekļautajā izvērtējumā pasākumu līmenī (5.2. nodaļa) vērtētie pasākumi neatbilst pamatnostādņu projektā minētajiem, izvērtējums ir haotisks un nav vērtēti visi pamatnostādņu projektā minētie pasākumi, kā arī daudziem vērtējumiem nav skaidrojumu un pamatojumu."*

Latvijas dabas fonds (turpmāk arī LDF) norāda, ka nepieciešams kritiski izvērtēt un pamatot: 1) kā normatīvo aktu ievērošana u.c. prakse meža apsaimniekošanā ietekmē bioloģisko daudzveidību mežā, uzskatot ka *"nepieciešams plašāks skaidrojums, ko ietver platības, kurās AS „Latvijas valsts meži” 2013.gadā tikai dabas aizsardzības mērķiem apsaimnieko 16% mežu platību, bet no kopējās - visu meža zemju platības, tas ir vairāk kā 20%"*, 2) kādi ciršu veidi tiek veikti/ir atļauti šajās teritorijās, kādi vēl apsaimniekošanas pasākumi tiek

veikti šajās teritorijās un 3) kādēļ detāli tiek stāstīts par AS “LVM” veiktajiem pasākumiem sugu un biotopu aizsardzībā, taču nekas nav minēts par citu valsts institūciju, pašvaldību un privāto mežu apsaimniekošanu.” Tāpat tiek norādīts uz to, ka AS “LVM” iegūtie dati par aizsargājamām dabas vērtībām netiek iekļauti valsts dabas datu pārvaldības sistēmā “Ozols” un nav pieejami vides aizsardzības institūcijām, līdz ar to nav iespējams “sabiedriskais monitorings” par to dabas vērtību stāvokli, par kurām saskaņā ar vides aizsardzības normatīviem informācija var būt publiski pieejama. LDF vērs uzmanību uz to, ka vides pārskata projektā nav apskatīti visi meža bioloģiskās daudzveidības indikatori atbilstoši Ministru kabineta 2013.gada 7.maija noteikumiem Nr.248 „Meža ilgtspējīgas apsaimniekošanas novērtēšanas kārtība”, ar ko vides pārskata projektu nepieciešams papildināt, kā arī precizēt, cik lielās platībās un konkrēti kādi saimnieciskās darbības ierobežojumi ir noteikti, ņemot vērā visu aizsargājamo teritoriju zonējumus un reālos mežsaimnieciskās darbības ierobežojumus. LDF uzskata, ka vides pārskatā nepieciešams izvērtēt un ar konkrētiem faktiem pamatot, kā ainavu pašlaik ietekmē meža apsaimniekošana aizsargājamo ainavu apvidos un ārpus aizsargājamām teritorijām, kādus risinājumus valsts, pašvaldību un privāto mežu apsaimniekotāji pielieto pašlaik un kādus piedāvā pamatnostādņu projekts, lai sekmētu pozitīvu ietekmi uz ainavu un kultūrvēsturisko mantojumu, kā arī nepieciešams sniegt pamatojumu par vides pārskatā norādīto sagaidāmo pozitīvo ietekmi uz ainavu.

Latvijas ornitologu biedrība (turpmāk arī LOB) vēstulē norāda uz vides pārskata projekta neatbilstību MK noteikumu Nr.157 8. punkta noteiktajām prasībām, kā arī citām nepilnībām un neprecizitātēm, kas jau minētas iepriekšējos institūciju sniegtajos komentāros, t.sk. uz informētību par sabiedriskās apspriešanas uzsākšanu, kā arī to, ka vērtētie pasākumi neatbilst sabiedriskajā apspriešanā nodotajai MSNP 2020 redakcijai. LOB norāda uz nepieciešamību vides pārskatā sniegtos apgalvojumus pamatot ar datiem un atsaucēm, kā arī uz pretrunīgiem apgalvojumiem, piemēram: *“neīstenojot MSNP 2020, gaisa kvalitāte netiks uzlabota”*, vienlaicīgi citā vides pārskata sadaļā norādot, ka *“viens no galvenajiem smalko cieto daļiņu avotiem Latvijā ir emisijas no koksnes kurināmā sadedzināšanas siltuma enerģijas ražošanai. Šis aspekts novērtējumā vispār nav apskatīts”*. LOB daudzviet vides pārskatā iebilst izstrādātāju apgalvojumiem, uzskatot, ka plānošanas dokumenta pamatā ir pieņēmums, ka *“koksnes ražošana ir vienīgā meža vērtība”*.

Latvijas entomoloģijas biedrība (turpmāk arī LEB) uzskata, ka vides pārskatā ir nepilnīgi izvērtēta MSNP 2020 iespējamā ietekmē uz bioloģisko daudzveidību, to pamatojot ar šādiem argumentiem: MSNP 2020 un vides pārskats ir sagatavoti vienpusīgi, daudzviet dažādus jautājumus aplūkojot meža ekonomiskās izmantošanas kontekstā, tajā pašā laikā nepietiekami izvērtējot bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas jautājumus, MSNP 2020 projektā ir nepilnīgi integrēti citos attīstības plānošanas dokumentos un Latvijai starptautiski saistošos dokumentos noteiktie bioloģiskās daudzveidības saglabāšanas jautājumi. LEB norāda, ka *“ilgtspējīga meža apsaimniekošana un bioloģiskās daudzveidības saglabāšana tās ietvaros kā mērķis ir definēta jau iepriekš gan Latvijā (kā tas norādīts 2006.gada 18.aprīļa LR Ministru Kabineta rīkojumā Nr. 273 “Par Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādņēm”), gan Eiropā. Diemžēl bioloģiskās daudzveidības samazināšanās līdz 2010.gadam nav apturēta, kā tas norādīts Eiropas bioloģiskās daudzveidības stratēģijā līdz*

2020.gadam”. LEB uzskata, ka MSNP 2020 un vides pārskata kvalitātei būtu jābūt tādai, lai nospraustais mērķis par ilgtspējīgas meža apsaimniekošanas nodrošināšanu un bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu būtu ne tikai vienkārši definēts, bet arī sasniedzams. LEB vides pārskatā sniegtajiem apgalvojumiem par bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu nepiekrīt un vēlas norādīt, ka ir jāuzskaita konkrētas ar bioloģiskās daudzveidības saglabāšanu saistītās problēmas, atzīmējot, ka nav izveidota sistēma un netiek īstenots sistemātisks meža bioloģiskās daudzveidības monitorings, lai iegūtu un uzturētu zinātniski pamatotu informāciju par bioloģisko daudzveidību saimnieciskajos mežos.

Pasaules dabas fonds (turpmāk arī PDF) norāda uz neprecizitātēm vides pārskatā, kā arī iztrūkstošo informāciju atbilstoši MK noteikumu Nr.157 prasībām, nesniedzot visaptverošu informāciju par: MSNP 2020 ietekmi pasākumu līmenī, ietekmes uz vidi samazināšanas vai optimizēšanas pasākumiem un paredzētiem pasākumiem monitoringa nodrošināšanai, uzskatot, ka plānošanas dokumenta *“izstrādes process nav liecinājis par labu pārvaldības praksi un vēlmi pro-aktīvi, godprātīgi iesaistīt vides interešu grupu konsultatīvā procesā visos dokumenta izstrādes līmeņos, tādējādi pārskāpjot arī Nevalstisko organizāciju un Ministru kabineta sadarbības memorandu.”* PDF lūdz papildināt vides pārskata informāciju par bioloģiski augstvērtīgu mežaudžu (Latvijas un ES nozīmes aizsargājamo biotopu) inventarizāciju un mērķtiecīgu to aizsardzību, saimnieciskās darbības aprobežojuma veidiem aizsargājamās teritorijās dažādos īpašuma veidos, kā arī izvērtējumu ar nacionālajiem attīstības plānošanas dokumentiem. PDF priekšlikumos tiek norādīts uz trūkumiem ilgtspējīgas mežsaimniecības attīstībā saistībā ar meža apsaimniekošanas telpiskās plānošanas nepieciešamību, nodrošinot ainavu ekoloģijas principu integrāciju, bioloģiski augstvērtīgo mežu aizsardzību un apsaimniekošanu, dabai tuvu meža apsaimniekošanas modeļu pielietojumu, meža apsaimniekošanas sezonālo aprobežojumu nosacījumu izstrādi un iekļaušanu praksē, dabas atjaunošanas projektu īstenošanu u.tml. PDF atzīmē MSNP 2020 vides pārskatā atšķirīgo vērtējumu no Lauku attīstības programmas 2014.-2020.gadam vides pārskatā sniegtā izvērtējuma plānotajai aktivitātei *“Meliorācijas sistēmu rekonstrukcija, renovācija meliorācijas objektam pieguļoša ceļa būvniecība, rekonstrukcija vai renovācija”*. Par vides pārskatu saņemti arī individuālo ekspertu un sabiedrības pārstāvju iebildumi, vērtējumi un ieteikumi, kas līdz ar institūciju un organizāciju ieteikumiem un priekšlikumiem analizēti un skaidroti Pārskatā par MSNP 2020 vides pārskata projekta sabiedriskā apspriešanā saņemtajiem iebildumiem, komentāriem un priekšlikumiem, kopumā uz 90 lpp.

Vides pārraudzības valsts biroja lēmumā Nr.14 *“Par Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādņu 2014.-2020.gadam projekta vides pārskatu”* (turpmāk arī Lēmums Nr.14) bija norādīts, ka vides pārskatā nebija ietverta visa MK noteikumu Nr.157 7.¹ punktā un 8.punktā ar apakšpunktiem noteiktā informācija un vērtējums, vai tas veikts nepilnīgi, jo īpaši kas attiecas uz pastāvošo vides problēmu identificēšanu, iespējamās būtiskas ietekmes uz vidi identificēšanu un novērtēšanu, iespējamo alternatīvu izsvērumu un novērtējumu, kā arī pasākumiem ietekmes uz vidi novēršanai un mazināšanai, kā rezultātā plānošanas dokumenta vides pārskats tika atgriezts izstrādātājiem atkārtotai izstrādāšanai atbilstoši MK noteikumu Nr.157 7.¹ punktā un 8.punktā noteiktajām prasībām. Minētās Biroja prasības par visa MK noteikumu Nr.157 7.¹ punktā un 8.punktā ar apakšpunktiem noteikto informāciju un vērtējumu ir iekļautas precizētajā plānošanas dokumenta vides pārskatā. Vienlaicīgi Birojs

Lēmumā Nr.14 norādījis uz vides pārskata sabiedriskās apspriešanas rezultātiem un tās ietvaros saņemtajiem daudzveidīgiem iebildumiem, tostarp saistībā ar vides pārskata saturu un tajā ietvertiem secinājumiem, to pamatojumu, atsaucēm uz literatūras avotiem un to interpretāciju ar lūgumu izstrādātāju rūpīgi izvērtēt, un kur pamatoti, ņemt vērā šos argumentus arī attiecīgi pilnveidojot vides pārskatu un tā saturu, kas izstrādātāju iespēju robežās ir ņemts vērā.

Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādnes 2015.-2020.gadam un vides pārskata izstrādātāji atbilstoši kompetento institūciju komentāriem pielikumā *“Pārskats par MSNP 2020 vides pārskata projekta sabiedriskajā apspriešanā saņemtajiem iebildumiem, komentāriem un priekšlikumiem”* snieguši atbildes uz konkrēto komentāru risinājumu vides pārskatā, kā komentāri un priekšlikumi ir ņemti vērā un/vai iestrādāti vides pārskatā. Izvērtējot sabiedriskās apspriešanas rezultātus un konkrētos komentāru risinājumus, Birojs secina, ka vides pārskatā joprojām būtu akcentējama lielāka uzmanība uz pasākumiem, kuru īstenošana potenciāli saistīta ar negatīvām vides ietekmēm un nepieciešamajām rīcībām to novēršanai vai samazināšanai. Vides pārskats pēc sabiedriskās apspriešanas un Biroja lēmuma izvērtēšanas ir papildināts ar konkrētiem ieteikumiem, tomēr iztrūkst autoru komentāru par to, kā plānošanas dokumenta izstrādātāji paredz izteiktās rekomendācijas iestrādāt plānošanas dokumenta pasākumu nosacījumos un kādi būs mehānismi, kas nodrošinās šo nosacījumu izpildi, realizējot konkrētos pasākumus. Tā kā izstrādātāji norāda uz nepieciešamību plānošanas dokumentā plānotā atbalsta piešķiršanai izvēlēties nosacījumus un kritērijus, ņemot vērā saistošās vides aizsardzības prasības un ierobežojumus, kā arī iespējamus risinājumus potenciālo ietekmju mazināšanai, tad Biroja ieskatā minētās institūciju rekomendācijas norāda uz būtisku un atbilstoši izvērtējamu aspektu – cik lielā mērā, un kādiem mehānismiem būs iespējams vērtēt vides ietekmes projektu līmenī. Tā kā šis ir vidēja termiņa plānošanas dokuments un paredz atbalstu dažāda līmeņa un apjoma projektiem, tad papildus nepieciešams izvērtēt prasību samērīgumu, atkarībā no iespējamo ietekmju būtiskuma un sniegt iespējami pamatotus un praksē ērti izpildāmus ieteikumus to ieviešanai. Ņemot vērā politikas plānošanas dokumenta specifiku, virzību un detalizācijas pakāpi, kas turpmāk tiks detalizēts projektu līmenī, Birojs secina, ka atsevišķiem projektiem var būt piemērota sākotnējā novērtējuma procedūra atbilstoši to būtībai un raksturlielumiem turpmāko projektu virzības gaitā, lai atkarībā no konkrētajiem apstākļiem izvērtētu detalizētāk plānotos risinājumus, bet būtisks nepieciešamais papildinājums vides pārskatā un, iespējams arī pamatnostādnes būtu vismaz īsi iekļaut informāciju par esošajiem un papildus nepieciešamajiem rīcības mehānismiem to projekta kategoriju un veidu savlaicīgai atļaušanai un novērtēšanai, kam ir paredzēts nozīmīgs finansējums, iespējama negatīva ietekme, bet likumdošana nepieprasa sākotnējo izvērtējumu veikšanu.

Izvērtētā dokumentācija:

Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādnes 2015.-2020.gadam un tā stratēģiskā ietekmes uz vidi novērtējuma vides pārskats.

Piemērotās tiesību normas:

1. Likuma „Par ietekmes uz vidi novērtējumu” 4.panta trešā daļa, 23.⁴ pants, 23.⁵ pants.

2. Ministru kabineta 2004.gada 23.marta noteikumu Nr.157 „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” IV, V, VI, VII, VIII daļa.
3. Ministru kabineta 2011.gada 19.aprīļa noteikumi Nr.300 „Kārtība, kādā novērtējama ietekme uz Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamo teritoriju (Natura 2000).
4. Likums „Par īpaši aizsargājamām dabas teritorijām”.
5. Ūdens apsaimniekošanas likums.
6. Ministru kabineta 2011.gada 31.maija noteikumi Nr.418 „Noteikumi par riska ūdensobjektiem”.
7. Meliorācijas likums.
8. Attīstības plānošanas sistēmas likums.
9. Ministru kabineta 2009.gada 13.oktobra noteikumi Nr.1178 „Attīstības plānošanas dokumentu izstrādes un ietekmes izvērtēšanas noteikumi”.

Secinājumi un rekomendācijas:

1. Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādņu 2015.-2020.gadam vides pārskats sagatavots atbilstoši 2004.gada 23.marta noteikumu Nr.157 „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” IV nodaļas „Vides pārskatā iekļaujamā informācija” prasībām. Tajā identificētas, aprakstītas un izvērtētas plānošanas dokumenta iespējamās būtiskās ietekmes uz vidi, nekonstatējot nozīmīgu negatīvu ietekmju iespējamību plānotajiem risinājumiem, ņemot vērā plānošanas dokumenta mērķus un saturu, tā vietu plānošanas dokumentu hierarhijā un izstrādes un detalizācijas pakāpi, līdz kādai ir lietderīgi vērtēt ietekmi uz vidi attiecīgajā plānošanas stadijā, tomēr atbilstoši šajā atzinumā norādītajam, tajā veicami atsevišķi papildinājumi.
2. Vides pārskatā ir identificētas Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādņu 2015.-2020.gadam īstenošanas iespējamās vides ietekmes, kur autoru vērtējumā lielā mērā dominē pozitīvās ietekmes. Vides pārskata faktu izklāsts un secinājumi ir lielā mērā vērsti uz plānošanas dokumenta īstenošanas pozitīvajām vides ietekmēm, kas tādējādi visai maz prasa papildus rīcības, kas apkopojoši norādītas 6. nodaļā. Birojs pilnībā atbalsta vides pārskata 6. nodaļā norādīto rīcību nepieciešamību, savukārt sabiedriskās apspriešanas laikā saņemto viedokļu un jautājumu loks lielā mērā akcentē galvenokārt bijušos, esošos vai iespējamus problēmjautājumus un nepieciešamos uzlabojumus, kas daļēji iestrādāti vides pārskatā, precizējot tekstu vai norādot autoru viedokli konkrētā priekšlikuma kontekstā. Šai aspektā Birojs iesaka ne tikai pārskatā par sabiedrības izteiktajiem viedokļiem, bet arī vides pārskatā detalizētāk paredzēt un monitoringa ziņojumā iekļaut indikatorus, kurus turpmāk pastāvīgi varētu fiksēt ilgstošos salīdzināmos novērojumos saistībā ar meža bioloģiskās daudzveidības novērtēšanu.
3. Lai iespējami argumentēti ilgtermiņā novērtētu pasākumus, kuru īstenošana potenciāli saistīta ar pozitīvām un negatīvām vides ietekmēm vai to iespējamo akumulāciju, kā arī līdz šim neskaidrajām ietekmēm, kas pieminētas vides pārskatā, un iespējami savlaicīgi rastu atgriezenisko saiti par iespējamām un nepieciešamajām rīcībām un mehānismiem negatīvo vides ietekmju novēršanai vai samazināšanai, Birojs rekomendē meža bioloģiskās daudzveidības novērtēšanas aspektā ZM un tās institūcijām kas nodarbojas ar meža izpēti, uzraudzību un apsaimniekošanu, iespējami sinhronizēt un integrēt datu iegūšanas un uzskaites sistēmas regulārā sadarbībā ar Dabas aizsardzības pārvaldi turpmāku paralēlu darbību iespējamai novēršanai un savstarpēji izmantojamu iespējami precīzu datu ieguvei, kas būtu izmantojami ilgtermiņā un iespējami ērti visām institūcijām.
4. Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādņu 2015.-2020.gadam vides pārskats pilnveidots, ņemot vērā sabiedriskās apspriešanas rezultātus un biroja lēmumā Nr.14.

norādīto, tomēr rekomendējam pilnveidot ieteikumus par to, kā plānošanas dokumenta izstrādātāji paredz izteiktās rekomendācijas iestrādāt plānošanas dokumenta pasākumu nosacījumos un kādi būs mehānismi visās galvenajās jomās, realizējot konkrētos pasākumus.

5. Zemkopības ministrijai jāinformē sabiedrība par Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādņem 2015.-2020.gadam, kas izstrādāta ņemot vērā vides pārskatu, sniegtos atzinumus, kā arī sabiedriskās apspriešanas rezultātus, pieņemšanu, atbilstoši Ministru kabineta 2004.gada 23.marta noteikumu Nr.157 „Kārtība, kādā veicams ietekmes uz vidi stratēģiskais novērtējums” VII nodaļā noteiktajam. Zemkopības ministrijai jā sagatavo informatīvs ziņojums par to,
 - kā plānošanas dokumentā integrēti vides apsvērumi;
 - kā ņemts vērā vides pārskats, izteiktie atzinumi, sabiedriskās apspriešanas rezultāti;
 - pamatojums, kāpēc no visiem iespējamajiem risinājuma variantiem izraudzīts pieņemtais variants;
 - ziņas par pasākumiem plānošanas dokumenta īstenošanas monitoringa veikšanai, norādot monitoringa ziņojuma iesniegšanas termiņus.
6. Lai konstatētu Meža un saistīto nozaru attīstības pamatnostādņu 2015.-2020.gadam īstenošanas radīto tiešo vai netiešo ietekmi uz vidi, kā arī lai nepieciešamības gadījumā izdarītu grozījumus plānošanas dokumentā, izstrādātājam, izmantojot valsts vides monitoringa un citus pieejamos datus, vismaz vienu reizi plānošanas periodā (2019.gadā) jāizstrādā monitoringa ziņojums un jāiesniedz (arī elektroniskā veidā) Vides pārraudzības valsts birojā, savukārt, ja citu plānošanas dokumentu apstiprināšana vai jauniegūta informācija norāda uz ātrāku nepieciešamību precizēt konkrētus risinājumus, tas veicams, izvērtējot arī iespējamus vides aspektus.

Biroja direktors

(paraksts*)

A.Lukšēvics

*Dokuments ir parakstīts ar drošu elektronisko